

Elever med annan språk- och kulturbakgrund

- En guide för rektorn och skolan

2010
Pedersöre kommun
Glenn Sundstedt

Elever med annan språk- och kulturbakgrund

- en guide för rektorn och skolan

Hur kan vi från skolan på bästa sätt möta en elev/familj med en annan språk- och kulturbakgrund? Lite information om gällande lagar, råd och tips.

Invandrarelever kan ha mycket olika bakgrund med tanke på språk, kultur, utbildning och orsak till immigrationen. I skolan och i under-visningen är det elevens behov som är avgörande. T.ex. är det väsentliga är inte hur länge eleven bott i Finland. Viktigare är det att få kunskap om elevens modersmål (om det är det språk som dagligen används därhemma och hur väl eleven behärskar sitt modersmåls alla delområden) samt hur mycket eleven/familjen förstår svenska/finska/engelska.

När har en inflyttad elev laglig rätt att börja i skolan?

Alla elever som permanent bor i Finland är läropliktiga. Enligt FN's barnkonvention har alla barn rätt att gå i skola.

Personer som vistas i landet med turistvisum erbjuds inte skolgång. Detta är i alla fall högst ovanligt.

Om eleven och hennes/hans familj har uppehållstillstånd med giltig adress i Finland är det givetvis mycket enklare med att inleda skolgången. Åt den som flyttat till Finland försöker man så fort som möjligt ordna en finländsk personbeteckning. Ibland kan det dock p.g.a. vissa orsaker inte vara så enkelt att snabbt få en finländsk personbeteckning. I sådana fall kan skolgång inledas även utan att eleven ännu har egen personbeteckning.

Skolan är ändå inte på så sätt öppen att det räcker med att vårdnadshavare kommer till skolan och önskar/meddelar att deras elev börjar i skolan samma dag eller inkommande dag.

Skolan/läraren/eleverna bör åtminstone få några dagar på sig att förbereda sig och på detta sätt ge skolstarten bättre förutsättningar att lyckas väl.

Skolans hälsovårdare bör också genast informeras om att en ny elev kommer att börja skolan. Skolan kan inte bedöma eventuella hälso-aspekter vid en elevs skolstart, så skolan bör få ett klartecken från skolans hälsovårdare att det är klart med en skolstart från deras sida.

Rektor tar beslut om när elev kan börja skolan i samråd med skoldirektör och andra berörda parter. Med tanke på barnets bästa är det ju bra att skolgången inleds så tidigt som möjligt. Ett dåligt alternativ är t ex att barnet lämnas hemma medan vårdnadshavare är borta och utför långa arbetsdagar.

Förberedande undervisning

Förberedande undervisning kallas undervisning för elever med invandrarbakgrund, vars kunskaper i svenska eller finska inte är tillräckliga för studier i en grupp för grundläggande utbildning. Denna benämning gäller även för förskoleelever.

De allmänna målen för förberedande undervisning är att eleverna skall inhämta det svenska språkets basordförråd och grundläggande strukturer så att eleven gör sig förstådd i skolan, i sociala och i vardagliga situationer. Eleven skall också få kännedom om den finländska och särskilt den finlandssvenska kulturen.

Resurser för den förberedande undervisningen erhålls vid den stats-bidragsredovisning som kommunen gör varje år den 20 september.

För undervisningen har inte fastställts någon riksomfattande timfördelning eller lärokurs. I Närpes kommun är kutymen att den förberedande undervisningen ges i ca två år.

Finns det många elever kan man satsa på en särskild språkklass med integrering i främst konst- och färdighetsämnen, vilket görs i bl.a. Närpes kommun.

På en skola med endast en eller några elever i förberedande undervisning blir ju integreringen dock nästan fullständig. Från utbildningsstyrelsen påpekas dock att de extra resurser som kommit kommunen/skolan/eleven till godo bör användas, i form av t.ex. extra stödundervisning osv.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att en läroplan görs upp för undervisningen som förbereder den grundläggande utbildningen.

En plan/eget studieprogram skall göras upp för eleven i samarbete med elevens vårdnadshavare. I denna plan skall antecknas om elevens utgångsnivå, individuella mål som skall granskas med jämna mellanrum, vilka läroämnen som studeras och deras timantal och innehåll, hur mycket studierna är integrerade/enskilda/i mindre grupp, övrig handledning och andra ev. stödåtgärder (*Utbildningsstyrelsen: Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2009*)

Utdrag ur ovanstående grunder:

”I lagen om grundläggande utbildning (628/1998) föreskrivs om den förberedande undervisning som ordnas för invandrare före den grundläggande utbildningen. Den förberedande undervisningen är avsedd för elever med invandrarbakgrund vilkas kunskaper i svenska eller finska och/eller övriga färdigheter inte är tillräckliga för studier i en grupp inom förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen. Undervisning ges 6–10 -åringar under minst 900 timmar och äldre under minst 1 000 timmar.

Den som deltar i undervisningen har rätt att flytta över till den grundläggande utbildningen redan innan nämnda timantal uppfylls, om han eller hon klarar av att följa med den grundläggande utbildningen. För undervisningen har inte fastställts någon riksomfattande timfördelning och inte heller någon lärokurs. Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleverna rätt att under arbetsdagarna få undervisning enligt läroplanen samt elevhandledning.

Utbildningsanordnaren beslutar om undervisningsgrupperna i den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen. Förberedande undervisning kan också ordnas för en enda elev. Undervisningsgrupperna bildas enligt elevernas ålder och förutsättningar så att gruppindelningen främjar elevernas sunda växande och utveckling och säkerställer uppnåendet av målen enligt läroplanen och de mål som uppställs i elevernas individuella studieprogram.

Under den förberedande undervisningen integreras eleverna i förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen, i svensk- eller finskspråkiga undervisningsgrupper som motsvarar elevens ålder och elevens eget studieprogram, på det sätt som fastslagits i studieprogrammet.

Integreringen främjar anpassningen, språkkunskaperna i svenska/finska och tillägnet av innehållet i läroämnena.”

Läroämnen

Att notera: Elever i skolan som inte deltar i förberedande undervisning men som ändå i grunden har ett främmande språk, samiska eller romani som modersmål har rätt till att få viss undervisning i svenska. (Se bilaga Utbildningsstyrelsen 4/2010). Vid resurstilldelningen gällande dessa extra lektioner i svenska bör skolkansliet kontaktas (en helhetsbild av den gällande situationen/behovet måste årligen kartläggas i kommunen).

Följande hänför sig till elever med annan språk- och kulturbakgrund som erhåller förberedande undervisning:

Svenska som andra språk (sv2)

I svenska skall man undervisa utgående från en lärokurs baserad på svenska som andra språk. Eleven bedöms alltid i svenska utgående från detta ifall inget annat beslut fattas. Ifall eleven förvärvar stora kunskaper i svenska och behärskar svenska väl på alla delområden (d.v.s.) inte bara muntliga) kan eleven flytta till den svenska undervisningen som modersmål och då även bedömas enligt detta.

Undervisning i eget modersmål (hemspråk)

Utbildningsanordnaren har inte lagstadgad skyldighet att ordna undervisning i elevens eget modersmål. Undervisning i det egna moders-målet omfattar 2 årsveckotimmar och ordnas utanför den allmänna undervisningen. Detta är inte undervisning som omfattas av lagen om grundläggande undervisning och bedöms således inte med betyg.

Religion

Eleverna har rätt att få undervisning i enlighet med sin egen tro om det finns minst tre elever i kommunen och deras vårdnadshavare anhåller om dylik undervisning.

Undervisning i livsåskådning är ett annat alternativ.

Om eleven kommer att delta i den evangeliskt lutherska religions-undervisningen bör man få ett skriftligt godkännande om detta från vårdnadshavarna.

Finska

Invandrarelever som placeras i årskurs 1-2 kan påbörja studier i finska. Elever som påbörjar sin skolgång under åk 3-6 läser ingen finska (B-finska) förrän de börjar på åk 7.

Engelska

Studier i engelska kan påbörjas redan i den förberedande undervisningen

Elevhandledning

Invandrare elever på klass 7-9 bör få noggrann elevhandledning och det är av stor vikt att all information presenteras på ett förståeligt sätt som möjligt. Erfarenheten från Närpes kommun är att om en finländsk elev och elevens vårdnadshavare är i behov av introduktion och handledning i de talrika alternativ och möjligheter som det mångsidiga finländska utbildningssystemet erbjuder, behöver elever med annan språk- och kulturbakgrund och deras familjer det ännu mer.

I de nya läroplansgrunderna sägs det att elevhandledningen i den förberedande undervisningen har samma mål som i den grundläggande undervisningen.

Stöd- o specialundervisning

Det är viktigt att informera om vad allt detta innebär. T.ex. bör man tydligt informera om att detta inte är ett straff av något slag.

Utvärdering/bedömning

Så länge som eleven deltar i förberedande undervisning så skall givetvis eleven bedömas utgående från detta. På elevens betyg bör framgå att det gäller förberedande undervisning. I den förberedande undervisningen används inte sifferbedömning. Enligt Utbildningsstyrelsen skall bedömningen vara vägledande, sporrande och mångsidig. Elevens förutsättningar för självvärdering ska utvecklas och eleven skall också få en bild av kraven i den grundläggande utbildningen.

Vad man särskilt bör minnas att informera om så tidigt som möjligt

- Skolschema och lektionstider
- Eventuella skolskjutsar
- Allt skolmaterial är gratis
- Skollunchen är gratis
- Kontakta alltid skolan vid frånvaro
- Sjukt barn stanna hemma (om barn högst 10 år kan förälder vara hemma i tre dagar med lön)
- Klasserna 1-6 vistas utomhus på raster. Lämpliga kläder efter väderlek.
- Ombyteskläder och handduk till gymnastiken
- Inga sötsaker och läskedrycker tillåts
- Det finns möjligheter till avgiftsbelagd morgon och eftermiddagsverksamhet för yngre barn
- Vårdnadshavare kan med fördel bekanta sig med skolan, utrymmen etc. och gärna även komma med någon lektion/skoldag

Under det fortlöpande samarbetet med vårdnadshavare:

- Fostringsprinciper som gäller i skolan
- Skolans ordningsregler
- Hur undervisningen sker
- Föräldrars möjlighet att påverka
- Vilka som hör till personalen på skolan
- Hemspråksundervisning
- Undervisningen i svenska
- Hur religions- och livsåskådningsundervisningen är ordnad
- Vad specialundervisning innebär
- Vilka stödåtgärder som finns att tillgå
- Hur hälso- och tandvården är ordnad

Infoblad om skolan på elevens hemspråk

Ifall det är flera elever som har samma hemspråk kan man med fördel översätta/utarbete infoblad om skolan på elevens/vårdnadshavarnas språk. I Närpes finns sådana infoblad översatta till olika berörda hemspråk

Är det möjligt så vore det bra om eleven kunde få information till pappers om skolan på sitt hemspråk. Berörda skolor i Närpes kommun har information på ett flertal språk

Konflikthantering

En bra skola är inte en konfliktfri skola utan en skola där man löser konflikter genom samarbete. Det är viktigt att från början bygga upp en positiv relation som är konstruktiv och öppen. Då är det även lättare att ta upp konflikter.

Man bör så tidigt som möjligt informera om elevens och vårdnadshavarnas rättigheter och skyldigheter. Samt även vilka disciplinära åtgärder som tillämpas.

Vid konfliktsituation är tolk av stor betydelse samt att man givetvis kan så snabbt som möjligt finna en tid för diskussion.

Att notera:

Kommunen bör utarbeta en:

- läroplan i förberedande undervisning
- läroplan i svenska som andra språk

Kommunen bör ha rutiner för:

- övergången förberedande undervisning – grundläggande undervisning... när? vilka krav?
- möte/skolning/diskussion mellan de lärare som har inv. elever.
- användning av tolk. Närpes kommun ger invandrarelever tolk under de första veckorna i skolan (övermäktigt för läraren). Detta ger eleven, förutom de språkliga fördelarna, en mycket större trygghet och chans till bättre social anpassning. Beträffande det första mötet med skolvärlden har man i Närpes som rutin att hela familjen träffas tillsammans med tolk, skoldirektör/rektör och lärare.
- Hur kunna så tidigt som möjligt identifiera elever med speciella inlärningssvårigheter? Hur kunna hjälpa dessa på bästa sätt?

Som bas för detta material har använts Närpes kommuns interna utredning/plan om undervisningen av invandrare gjord 2009 av Mona Göthelid och Ann-Caroline Rosengård. Materialet grundar sig vidare på diskussioner/intervjuer med Mona Göthelid lärare för invandrare i Närpes samt Gustav Sjögård, rektor på Pjelas skola, Närpes med stor erfarenhet om integrering av elever med annan språk- och kulturbakgrund. Diskussion har även förts med Sonja Hyvönen på utbildningsstyrelsen.

Detta material är ingen lagtext men den kan förhoppningsvis vara till stöd och hjälp. Materialet kan med fördel revideras och förbättras efterhand som mera information och fakta kommer fram samt nya meddelanden ges ut från Utbildningsstyrelsen.

Bilagor (rektor ansvarar för att bilagorna på skolan är uppdaterade)

Utbildningsstyrelsen: Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen

Utbildningsstyrelsen: Utbildningsstyrelsens rekommendation om grunderna för undervisning i modersmål för invandrare.

Utbildningsstyrelsen: meddelande 4/2010 Undervisningsministeriets förordning 1777/2009 Statsunderstöd för ordnande av förskoleundervisning, grundläggande utbildning och gymnasieutbildning för elever och studerande med ett främmande språk, samiska eller romani som modersmål år 2010

Enligt uppdrag

Glenn Sundstedt, rektor Purmo skola